

Дем'янюк Антоніна Вікторівна

*К.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

МОДЕРНІЗАЦІЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Місцеві бюджети є найчисельнішою ланкою бюджетної системи будь-якої країни та відіграють провідну роль у забезпеченні соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць, вони безпосередньо впливають на рівень та якість забезпечення суспільних благ на місцевому рівні. Функціонування місцевих бюджетів передбачає формування їх дохідної частини та здійснення з них видатків базуючись на взаємозв'язку з бюджетами різних рівнів, суб'єктами господарювання й громадянами підвідомчої території. Отже, місцеві бюджети відіграють важливе значення в економічному розвитку і фінансовій стабільності на місцевому рівні, у здійсненні перерозподільних процесів, у реалізації державної регіональної політики, а також слугують фінансовою базою місцевого самоврядування [2, с. 184]. Згідно Бюджетного кодексу України визначено склад, структуру та розподіл надходжень й витрат місцевих бюджетів в контексті забезпечення стабільного та перспективного розвитку території.

Реформа децентралізації в Україні, що передбачає зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів та модернізацію міжбюджетних відносин, спрямована на усунення таких проблем, як: високий рівень централізації бюджетної системи, недостатність фінансових ресурсів на місцевому рівні, зростаючий дефіцит місцевих бюджетів, неефективне бюджетне планування, низька якість суспільних послуг, відсутність можливості на місцевому рівні залучати іноземні кредити [3].

Дослідження показників виконання місцевих бюджетів України за перше півріччя 2017 р. свідчить про збільшення на 42,4% доходів місцевих бюджетів з урахуванням міжбюджетних трансфертів порівняно з відповідним показником попереднього року. Проте частка доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті за досліджуваній період зменшилася на 1,3 в. п. і становила 21%. Доцільно зазначити, що у структурі доходів місцевих бюджетів за перше півріччя 2017 р. порівняно з відповідним показником попереднього року відбулося збільшення частки надходжень від податку на доходи фізичних осіб (на 1,1 в. п.) та

інших податкових надходжень (на 3,8 в. п.), а також – зменшення частки неподаткових надходжень (на 1,8 в. п.) [1].

Головний бюджетоутворюючий податок – податок на доходи фізичних осіб – попри його перерозподіл до державного бюджету, забезпечив 48% усіх доходів місцевих бюджетів. Таким чином, надходження від цього податку зросли на 40,7% протягом досліджуваного періоду і становили 50,1 млрд. грн., що на 14,5 млрд. грн. більше порівняно з попереднім роком [1].

Другим за обсягом джерелом доходів місцевих бюджетів за останні три роки є місцеві податки і збори. Їх частка у структурі доходів місцевих бюджетів України за перше півріччя 2017 р. становила майже 25%, що складає 23,7 млрд. грн. Основним джерелом місцевих податків за обсягом надходжень є земельний податок і орендна плата за землю. Так, якщо надходження від земельного податку збільшились на 13,8% і становили 12,4 млрд. грн., то частка орендної плати за землю скоротилася [1].

За перше півріччя 2017 р. порівняно з показником попереднього року обсяг видатків місцевих бюджетів з урахуванням коштів, що передаються з місцевих бюджетів до державного, збільшився на 49,8% та становив 217,8 млрд. грн. Проте одночасно відбулося зростання частки видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті на 7,4 в. п. і вона становила 48,4% [1]. Аналіз показників виконання бюджетів засвідчує дисбаланс бюджетної системи із зменшенням частки доходів і збільшенням частки видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті, що є негативною тенденцією стосовно реалізації сучасних реформ у сфері функціонування місцевих бюджетів.

Значна частина видатків місцевих бюджетів спрямовується на соціально-культурну сферу і за перше півріччя 2017 р. частка цих видатків становила 84,1%. Одночасно відбулося зменшення у структурі видатків місцевих бюджетів частки видатків на охорону здоров'я (на 1,1 в. п.) і на соціальний захист та соціальне забезпечення (на 0,3 в. п.). Важливо зазначити, що відбулося зростання видатків на житлово-комунальне господарство (на 62%) та на економічну діяльність (на 77,4%) [1].

Міжбюджетні трансферти з державного бюджету до місцевих бюджетів за перше півріччя 2017 р. становили 136,7 млрд. грн., що на 43,2 млрд. грн. більше порівняно з показником попереднього року. Отже, частка міжбюджетних трансфертів у структурі доходів місцевих бюджетів становила 56,8%, що більше на 1,6 в. п. порівняно з попереднім роком [1].

Важливим напрямом подальшої реалізації реформи децентралізації є ефективне функціонування місцевих бюджетів на засадах самостійного визначення джерел доходів та напрямів здійснення видатків з місцевих бюджетів в контексті ефективної системи управління бюджетом на місцевому рівні та врегулювання міжбюджетних відносин з метою посилення ролі місцевих бюджетів у бюджетній системі та забезпечені стратегічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Література:

1. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень – червень 2017 р. / [В. В. Зубенко, І. В. Самчинська, А. Ю. Рудик та ін.] ; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-П) впровадження», USAID. – К., 2017. 86 с.

2. Ізюмська В. А. Реформування місцевих бюджетів в умовах упровадження бюджетної децентралізації. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2016. Т. 21. Вип. 4 (46). С. 183–187.

3. Напрями реалізації політики децентралізації в умовах розширення прав місцевих органів влади і забезпечення їх фінансової та бюджетної самостійності. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/politi-ka_desentralizasiib1814.pdf.

Квасниця Оксана Василівна

*К.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

МЕХАНІЗМ ІМПЛЕМЕНТУВАННЯ ЗАРУБІЖНИХ МОДЕЛЕЙ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Досвід розвитку зарубіжних країн свідчить про те, що оптимізація територіальної організації влади, зміцнення місцевого самоврядування, формування самодостатніх територіальних громад неможливе без проведення децентралізації влади, яка є основою забезпечення високого рівня життя населення, надання якісних послуг на локальному рівні [1, с. 684].

Проте, децентралізація влади не є панацеєю і гарантією швидкого покращення якості життя населення у громадах, однак вона суттєво розширює можливості для посилення спроможності органів місцевої та регіональної влади з питань забезпечення різних територіальних спільнот